

HISTORY STUDIES

INTERNATIONAL JOURNAL OF HISTORY

ISSN: 1309 4173 / (Online) 1309 - 4688 (Print)

Volume: 13, Issue: 6, December 2021

www.historystudies.net

BİR OSMANLI DİPLOMATI: MEHMED FERİDUN BEY (1847-1903)

An Ottoman Diplomat: Mehmed Feridun Bey (1847-1903)

Doktora Öğrencisi Muhammet Ballı

Sakarya Üniversitesi

m.balli89@hotmail.com

ORCID ID: 0000-0002-6138-9748

Makale Türü-*Article Type* : Araştırma Makalesi-Research Article
Geliş Tarihi-*Received Date* : 13.01.2021
Kabul Tarihi-*Accepted Date* : 10.12.2021
DOI Number : 10.9737/hist.2021.1057

Atıf – Citation:

Muhammet Ballı, "Bir Osmanlı Diplomatı: Mehmed Feridun Bey (1847-1903)", *History Studies*, 13/6, Aralık 2021, s. 1729-1749.

**BİR OSMANLI DİPLOMATI: MEHMED FERİDUN BEY
(1847-1903)**

An Ottoman Diplomat: Mehmed Feridun Bey (1847-1903)

Doktora Öğrencisi Muhammet Ballı

Öz

Bu makalede, diplomasi alanındaki bilgisi, gayreti, sadakati, yardımseverliği ve mesleki deneyimleri göz önünde bulundurularak 40 seneye yakın devlet bürokrasisinin çeşitli kademelerde görev yapmış olan Mehmed Feridun Bey'in hayat hikâyesi ortaya çıkarılmıştır. Mehmed Feridun Bey, Tanzimat ve II. Abdülhamid dönemi en önemli bürokratları arasındadır. Onun ailesi, eğitimi ve mesleki kariyeri hakkında bugüne kadar yapılmış bir çalışma yapılmadığı göz önüne alındığında bu makaleyle bir Tanzimat bürokratinin yaşamöyküsü ortaya konulurken aynı zamanda onun etrafında gelişen olayların açıklanarak döneme ışık tutulması hedeflenmiştir. Bu amaçla ailesi, eğitimi, kariyeri ve mesleki faaliyetleri bu makalede ağırlıklı olarak arşiv belgeleriyle ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mehmed Feridun Bey, II. Abdülhamid, Elçi, Hariciye Nezareti, Diplomasi.

Abstract

In this paper, the life story of Mehmed Feridun Bey, who served at various levels in the state bureaucracy for nearly 40 years, has been described considering his knowledge of diplomacy, his effort, his loyalty, his benevolence and his professional experience. Mehmed Feridun Bey is among the most important bureaucrats of the Tanzimat and Abdülhamid II period. Considering that no study has been done about his family, education and professional career so far, this article aims to shed light on the period by explaining the events surrounding him while describing the life story of a Tanzimat bureaucrat. For this purpose, his family, education, career and professional activities will be discussed mainly with archival documents in this paper.

Keywords: Mehmed Feridun Bey, II. Abdülhamid, Ambassador, Foreign Ministry, Diplomacy.

Giriş

Hariciye Nezareti ve Babıâli reformistlerinin gayretleriyle 19. yüzyılda Osmanlı bürokrasisi yeni bir kırılma yaşadı. Eski bürokrasi anlayışının yerini alan Tanzimat bürokrasisi beraberinde yeni bir bürokrat kimliği çizdi. Bu devlet adamı profili siyasî, sosyal ve kültürel alanlarda çok kısa zamanda etkisini gösterdi. Tanzimat devlet adamları bir yandan kendilerini değiştirmeye bir yandan da toplumu ileriye götürmeye çalıştı. Tanzimatçı reformistler beraberlerinde idari anlamda da bir modernleşmeyi getirdiler¹.

19. yüzyıldan saltanatın kaldırılmasına değin Osmanlı Devleti'ne birçok alanda önemli hizmetleri olmuş, ancak bugün haklarında isimlerinden öte çok fazla bilgi sahibi olunmayan birçok devlet adamı bulunmaktadır. Osmanlı modernleşmesinde Osmanlı elçilerinin de çok önemli bir yer tuttuğu ileri sürülebilir. Bu makalede Osmanlı Devleti'nin kendisini duraklatan ve gelişmesine mani olan tüm unsurlara yönelik bir mücadele verdiği ve dıştaki gelişmelerin birçok defa devleti beka sorunu ile karşı karşıya getirdiği bir süreçte 40 yılı aşkın bir müddet devletine büyük bir gayret ve sadakatle hizmet etmiş Mehmed Feridun Bey'in portresini çizmeye çalışarak, Tanzimat devrinin devlet adamı profiline katkı sunmayı amaçladık.

Osmanlı diplomasisinin önemli bir ismi olan Mehmed Feridun Bey'in ailesi, eğitimi ve mesleki kariyeri hakkında bugüne kadar yapılmış detaylı bir çalışma yapılmamıştır. Hakkında tek bir maddelik bir bilgi dahi bulunmamaktadır. Bu çalışmada onun hiç bilinmeyen hayatı gün yüzüne çıkarılmıştır. Mehmed Feridun Bey'in ailesi, eğitimi, şahsiyeti hakkında bilgi verilmiştir. Ardından 1863'teki Sergi-i Osmanî görevi, Tahrirat-ı Hariciye Kalemi memuriyeti sonrası Paris Sefareti bünyesindeki görevleri, Viyana Sefareti kâtipliği, yurt dışı görevleri, Peşte Şehbenderliği, Atina, Bükreş, Belgrad ve Madrid elçilikleriyle Paris Talebe-i Osmani Nazırlığı görevleri ele alındı. Özellikle Atina Ortaelçiliği görevinden başlayarak geçirmiş olduğu hastalıklar ve bunun sonucuna bağlı olarak yaşamış olduğu sıkıntılardan bahsedildi.

1. Mehmed Feridun Bey'in Ailesi, Eğitimi ve Şahsiyeti

Mehmed Feridun Bey, 17 Haziran 1847'de İstanbul'un Beyoğlu (Taksim)² semtinde doğmuştur. Aslen Antakyalı olup "Seyyid" kökenli bir aileden gelmektedir³. Dedesi, Suriye Defterdarı iken vefat eden Ahmed Necib Efendi'dir⁴. Babası ise "Mahşer Midillisi" diye de bilinen Hariciye Teşrifatçısı Mehmed Kâmil Bey'dir⁵. Mehmed Kâmil Bey, Keçecizade Fuad

¹ İlber Ortaylı, *İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı*, Hil Yayınları, İstanbul 1987, s. 72-73.

² "Teşrifatı-i Hariciye Atufetlü Kamil Bey Efendi'nin Beyoğlu'nda kain konakları..." (BOA, HR.MKT., 737/47, 22 M 1289 (1 Nisan 1870).

³ BOA, HR. SAİD., 5/28, 17 RA 1315 (16 Ağustos 1897).

⁴ Ahmed Necip Efendi, Seyyid Ahmet Turanî torunlarından Osman Efendi'nin oğludur. Bir müddet sonra Nakşidil Valide Sultan'ın kâtiplik hizmetine ve sonra kethüdalığına nail olmuştur. Bir müddet sonra humbarahane, baruthane ve Darphane Nezareti'ne tayin olunmuştur. Azledildikten sonra Şam'a tayin edilmiştir. Bundan iki sene sonra Şam'da vefat etmiştir. (BOA, İ.MMS., 121/5214, 24 ZA 1308/1 Temmuz 1891; Ayşenur Bayraktar, *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Toplum ve Siyaset*, ed. Ali Okumuş-Ali Murat Kurşun, Taş Mektep Yay., İstanbul 2016, s. 197-200).

⁵ "İsmim Es-seyyid Mehmed Feridun Bey, familyamız sadattan an asıl Antakyalı olub pederim Teşrifat-ı Umumiye Nazırı merhum Kamil Beydir." (BOA, HR. SAİD., 5/28, 17 RA 1315 (16 Ağustos 1897).

Paşa, Biga Mutasarrıfı Hakkı Paşa ve Mehmed Kabuli Paşa⁶'nın kayımbiraderidir.⁷ Hariciye Teşrifatçısı Mehmed Kamil Bey'in oğulları Mehmed Feridun, Abdi⁸ ve Aziz Harun⁹ Beylerdir. Mehmed Kamil Bey'in kızları ise Fatıma, Hacer ve Sare Hanımlardır¹⁰.

Mehmed Kamil Bey'in damatlarından biri de Fatıma Hanımla evli olan Ferik Hilmi Paşa'dır. Diğer damatları ise Hacer Hanımla evli Mirimirandan Mehmed Reşid Paşa ve Sare Hanımla evli Kani Paşazâde Ahmed Rif'at Bey'dir¹¹. Kayınpederi Mehmed Kamil Bey'in ölümü üzere Ferik Hilmi Paşa tarafından verilen miras dilekçesinde adı geçen bir konak, ikisi Firuz Ağa Mahallesi'nde olmak üzere beş dükkân, iki arabalık, Taksim Ahur Sokağı'nda bahçeli iki ev ve bir odunluk miras kalmıştır.¹² Öte yandan belgelerden de anlayacağımız üzere Mehmed Feridun Bey hiç evlenmemiştir. Kardeşlerinden başka hiçbir varisi yoktur¹³.

Mehmed Feridun Bey'in eğitim hayatının şekillenmesinde Hariciye Nezareti bünyesinde yıllarca çalışmış olan babasının etkisi olmuştur. Mehmed Kamil Efendi, diğer oğlu Aziz Harun Bey gibi Mehmed Feridun Bey'in eğitimi ile de yakından ilgilenmiştir. Eğitime Beyoğlu'nda bulunan konaklarında özel hocadan gerekli ilimleri alarak başlamıştır. Daha sonra Bayezid Rüşdiyesi ve Askeriye İdâdi'de okumuştur. Mehmed Feridun Bey, yine özel hocalardan ders alarak Fransızca öğrenmiştir¹⁴.

Bilindiği üzere Osmanlı Devleti, Tanzimat sonrası birçok öğrenciye imkân tanıyarak Avrupa'ya çeşitli ülkelere eğitim için göndermekteydi. Bunların başında da başta askeri

⁶ Mehmed Kabuli Paşa, 1812'de İstanbul'da doğmuştur. Fuad Paşa'nın bacanağıdır. Divan-ı Hümâyün Kaleminde işe başlamış, 1840'de Tercüme Odası'na girmiştir. 1849'da Londra'ya giderek önce katiplik sonra Londra maslahatgüzar olmuştur. 1851'de Atina Ortaelçiliğine atanmıştır. 1852'de Fuad Paşa'nın Hariciye Nazırlığında bakanlığın ikinci adamı olarak hariciye kâtibi olmuştur. 1856'ya kadar Kırım Savaşı öncesi ve sonrasında çeşitli komisyonlarda görevler almıştır. Tercüme Odası'nın gelişmesine katkıda bulunan önemli bir isimdir. Divan-ı Hümâyün Tercümanlığının ardından yurt dışı özel görevlerinde bulunmuştur. Başta Romanya, Sırbistan ve Girit'teki anlaşmazlıkların çözümü için buralara gitmiştir. 1859'da Hariciye Nezareti Müsteşarlığına atanmıştır. 1862'de Cebel-i Lübnan'da özel görevle gitmiştir. 1863'de Sayda ve 1864'te Aydın valisi olmuştur. 1865'te Meclis-i Vala üyesi olduktan sonra 1867'te Ticaret Nezareti'ne vekaleten atanmıştır. 1868'te Ali Paşa ile Girit'e gitmiştir. 1868'te ikinci kez Ticaret Nazırlığına atanmıştır. 1873'te Viyana Sefiri olmuştur. 1874'te İstanbul'a dönmüş, İstanbul Belediye Başkanı olmuştur. Aynı yıl içinde üçüncü defa Ticaret Nazırı olmuştur. 1875'te Peterburg'a Büyükelçi olarak atanmıştır. 1877'te Meclis-i Ayan üyesi olmuştur. 1877'de İstanbul'da vefat etmiştir. (Muhammet Ballı, *Tanzimatçı Bir Devlet Adamı: Mehmed Kabuli Paşa*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun 2017, s. 135-137).

⁷ Ballı, *age*, s. 5.

⁸ Abdi Bey, 1900'da İstanbul'da vefat etmiştir. Mehmed Feridun Bey ve Babası Mehmed Kamil Bey gibi Yenikapı Mevlevihanesi haziresine gömülmüştür. (Süleyman Berk, *Zeytinburnu'nun Mezar Taşları*, C.I, Acar Basın Yay., İstanbul 2006, s. 489).

⁹ Aziz Harun Bey, 1857'de İstanbul'da doğmuştur. Özel hocalardan ders aldıktan sonra Mekteb-i Sultani ve Paris'e gidip orada eğitim almıştır. İstanbul'a döndükten sonra özel hocalardan ders almaya devam etmiştir. Türkçe ve Fransızca okuryazardır. 1877'de Mabeyn-i Hümâyün Kaleminde işe başlamıştır. Uzun yıllar burada çalıştıktan sonra 1887'de 1300 kuruşla Atina Sefareti Başkâtipliğine atanmıştır. 1892'de Atina Sefareti Başkâtipliğinden azledildikten sonra Hariciye Nezareti'nde işe alınmıştır. Bir müddet burada çalıştıktan sonra 26 Haziran 1889'da İstişare Odası Muavinliğine atanmıştır. (BOA, HR. SAİD., 19/18, 1 S 1326 (5 Mart 1908; BOA, DH. SAİD., 10/961, 29 Z 1273 (20 Ağustos 1857).

¹⁰ BOA, HR.TH., 295/69, 26 Aralık 1903.

¹¹ Ahmed Rif'at Bey, (1844-1891) Mehmed Kani Paşa'nın oğludur. 1864'te Petersburg Sefaretinde katiplik yapmıştır. 1865'ye Hayriye Sultan'la evlilikten bir müddet sonra feriklik unvanı almıştır. 6 aylık evliliğinden ardından eşinden ayrılmış ve ferikliği geri alınmıştır. 1866'da Paris Sefareti Kâtipliğine atanmıştır. 1867'de bu görevinden ayrılıp Yeni Osmanlılar grubuna katılmıştır. Bir süre sonra Paris'ten İstanbul'a dönmüştür. Bir süre İstanbul'da yaşadıkten sonra Kahire'de yaşamına devam etmiştir. 1884'te Kahire'den sonra tekrar İstanbul'a dönmüştür. Konya ve Bursa'da reji müdürlüğü görevlerine atanmıştır. (Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmani*, C. III, (Haz. Nuri Akbayan), Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul 1996, s. 861).

¹² BOA, İ. DH., 1256/98632, 21 CA 1309 (23 Aralık 1891) ; BOA, İ.HUS, 28/101, 21 S 1312 (24 Ağustos 1894).

¹³ BOA, HR. TH., 295/69, 26 Aralık 1903.

¹⁴ BOA, HR. SAİD., 5/28, 17 RA 1315 (16 Ağustos 1897).

başarılarıyla ünlü Fransa tercih edilmekteydi. Nitekim Mehmed Feridun Bey, Ali Paşa'nın da desteği ile Paris Hukuk Mektebi'ne girmiştir. Hariciye Teşrifatçısı Mehmed Kamil Efendi, Avrupa'dan dönen oğlu Mehmed Feridun Bey'i, Ali Paşa'yla tanıştırdığı sırada Ali Paşa'ya "Sayenizde birkaç lisan öğrendi. Vaktiyle bizi bu yolda teşvik etmezlerdi..." demiştir. Mehmed Feridun Bey, hem birden fazla dil öğrenmiş hem de Paris'te hukuk eğitimi sırasında Roma Hukuku'na dair bir tez yazmıştır. 17 yaşındayken Paris Hukuk Mektebi'nden mezun olarak diploma almıştır. İyi bir eğitime sahip olan Mehmed Feridun Efendi, bildiği yabancı diller bakımından da dikkat çekmektedir. Türkçe dışında Fransızca, İngilizce, Macarca ve Almancayı okuyup yazabilecek derecede iyi bilmektedir. İyi bir öğrenim hayatı geçiren Mehmed Feridun Bey, 1864'de İstanbul'a dönerek 17 yaşında mesleki kariyerine başlamıştır¹⁵.

Mehmed Feridun Bey için en önemli husus Osmanlı Devleti'nin menfaatleri doğrultusunda bulunduğu memuriyetlerde çalışmaktı. Dönemin siyasi teşekkülleri ve muhalif seslerden uzak kaldıysa da son görevi olan Paris Talebe-i Osmani Nazırlığı sırasında kendisine isnat edilen Jön Türkçü suçlamasından kurtulamamasıydı. Hastalığı nedeniyle ortaya çıkan zaaflarının yanında başta Fransa'daki öğrenciler olmak üzere Jön Türkler de bu durumundan yararlanmak istemeleridir. Paris Sefiri Münir Paşa, Mehmed Feridun Bey hakkında şu ifadeleri kullanmıştır: "Zaten noksan olan akli günden güne zıvanadan çıkarak yüzü patlıcan gibi mosmor kesilmiş ve gözleri lokma gibi dışarı fırlamış, evham ve hayalleri büsbütün kabarmış ve idaresini şaşırılmış bir halde öteye beriye saldırmakta ve talebe ile curcuna çıkarmakta olduğunu" demiştir¹⁶.

Mehmed Feridun Bey'in şahsiyetinin şekillenmesinde Hariciye kökenli bir aileden geliyor olmasının büyük rolü vardı. Babası Mehmed Kamil Bey, Bâbıali'de yıllarca teşrifatçılık hizmetinde bulundu. Ayrıca hizmeti sebebi ile devletin kıymet verdiği ve takdir ettiği bir kimseydi. Sakin bir çocukluk dönemi geçiren Mehmed Feridun Bey, babasından fazlasıyla etkilendi. Mehmed Feridun Bey, akrabalarından ve babasının iş çevresi ileride görüleceği gibi kendisinin şahsiyetini de şekillendirdi. Bilhassa Mehmed Feridun Bey, uzun yıllar yurt dışında kalarak farklı okullarda tahsil görmüş olması, onun birçok açıdan kişisel gelişimine ve fikriyatına olumlu tesir etti¹⁷.

Öte yandan Mehmed Feridun Bey, 39 yaşında atandığı Atina Ortaelçiliği sırasında oldukça sıkıntılı günler geçirmiştir. Hem uğramış olduğu suikastın izlerini uzun yıllar silememiş hem de yıllarca hastalıklarla boğuşmuştur. Hastalığı nedeniyle görevlerini tam olarak yerine getiremediğinden dolayı hakkında şikâyetler dahi almıştır. Tüm bunlara rağmen Mehmed Feridun Bey'in isminin yardımsever¹⁸, ehliyet ve nezaket gibi mefhumlarla anılması onun hakkında çok değerli bilgiler vermektedir.

2. Mehmed Feridun Bey'in Rütbe, Nişan ve Madalyaları.

2.1. Osmanlı Devleti Tarafından Verilenler

1863'te Paris'te hukuk eğitimi tamamlayan Mehmed Feridun Bey, 17 yaşında iken Sergi-i Osmanî görevi sonrasında "Hamse"ye, ardından 23 Ekim 1865'te 500 kuruş maaşla "Rabia" rütbesine terfi etmiştir. Birkaç ay sonra Ataşe unvanıyla Paris Sefaretine atanmıştır. Burada

¹⁵ İbnülemin Mahmut Kemal İnal, *Son Sadrazamlar*, C. III, Dergah Yay., İstanbul 1982, s. 54; BOA, HR. SAİD., 5/28, 17 RA 1315 (16 Ağustos 1897); Mehmed Zeki Pakalın, *Sicill-i Osmani Zeyli: Son Devir Osmanlı Meşhurları Ansiklopedisi*, C. VI., TTK yay., Ankara 2008, s. 106.

¹⁶ Kasım Hızlı, *Paris Büyükelçisi Salih Münir Paşa'nın (Çorlulu) Hayatı ve Faaliyetleri (1857-1939)*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2020, s. 256.

¹⁷ Viyana Sefiri Sadullah Paşa, Mehmed Feridun Bey hakkında şu ifadelerle yer vermiştir: "*Müşarüneyihin hüsn-i ahlak dirayet ve ehliyeti vazifesince ve sa'y u gayreti tasdik olunmuştur.* (BOA, HR. SAİD., 5/28, 17 RA 1315 (16 Ağustos 1897).

¹⁸ Mehmed Feridun Bey, öğrencilere destek amacıyla 50.000 frank parasını, Macaristan Akademisine bırakarak, bu meblağın getirisiyle dört Osmanlı öğrencisinin okutulmasını vasiyet etmiştir. (BOA, HR.TO., 358/38, 9 Nisan 1903).

bulunduğu müddet zarfında beşinci dereceden Mecidi Nişanı ile onurlandırılmıştır.¹⁹ Viyana Sefareti İkinci Sırkâtipliği görevi sırasında 16 Nisan 1869'da "Rütbe-i Saniye Sınıf-ı Evveli Mütemayizine"²⁰ ve dördüncü rütbeden Mecidiye Nişanına layık görülmüştür. 16 ay Viyana'da kaldıktan sonra Paris Sefareti'ne ikinci kâtip olarak "Mütemayiz" rütbesiyle atanmıştır²¹. Paris'te bulunduğu esnada dördüncü rütbeden Osmanî Nişanı ile taltif edilmiştir. İspanya ve Belçika kralları nezdinde sefir tayin buyrularak babası Mehmed Kamil Bey ile beraber bu ülkelere bir dizi ziyaret gerçekleştirmişlerdir. Mihmandarlık hizmetlerinden ötürü dördüncü rütbeden bir Osmanî Nişanına layık görülmüştür.²²

Hilal-i Ahmer Cemiyeti'nde görevliken Rütbe-i Ulâ Sınıf-ı Sâni'ye terfi ettirilmiştir²³. 1877'de ise Hilal-i Ahmer Cemiyeti azası iken üçüncü rütbeden Osmanî Nişanına ve bir de özel bir madalyaya layık görülmüştür. 19 Nisan 1878'de Rütbe-i Ulâ Sınıfına terfi ettirilmiştir. 21 Nisan 1878'de ise ikinci dereceden bir Mecidi Nişanı almıştır²⁴.

2.2. Diğer Devletler Tarafından Verilen Nişan ve Madalyalar

Mehmed Feridun Bey'e 20 Ekim 1869'da Viyana Sefareti İkinci Sırkâtipliği görevindeyken İran Devleti tarafından üçüncü rütbeden Şid-u Hurşid Nişanı verilmiştir²⁵. Paris Sefareti memuru olduğu sırada ise 22 Mart 1872'de Portekiz Devleti tarafından Conception (Konsepsiyon) Nişanı verilmiştir²⁶.

Rus Kızılhaç başkanının tavsiyesi üzerine Rusya tarafından 3 Nisan 1879'da İstanbul'daki Rus Sefareti'nden Osmanlı Hariciye Nezareti'ne gönderilen yazıda Rusya askeri hastaneleri hakkında güzel hizmetlerde bulunan Hilal-i Ahmer Cemiyeti görevlisi Mehmed Feridun Bey'e ikinci rütbeden St. Anne Nişanı verilmiştir²⁷. Mehmed Feridun Bey'e, Osmanlı Devleti ile İtalya arasında imzalanan Ticaret Anlaşması'ndaki hizmetlerinden ötürü İtalya Devleti tarafından dördüncü rütbeden Santi Maurizio e Lazzaro (Saint Moris ve Lâzar) Nişanına layık görülmüştür. Mehmed Feridun Bey'e bir nişan da Fransa Devleti tarafından dördüncü rütbeden Lejyon Dönor Nişanı verilmiştir²⁸.

Atina Sefiri Mehmed Feridun Bey'e 4 Nisan 1886'da Avusturya İmparatoru tarafından birinci rütbeden Fransuva Josef ve Leopold²⁹, Yunan Kralı Georges tarafından 30 Aralık 1886'da Saint Sauveur Nişanı verilmiştir³⁰. Romanya Kralı I. Şarl tarafından 23 Haziran 1890'da Mehmed Feridun Bey'e Etval de Romani Nişanı verilmiştir³¹.

3. Mehmed Feridun Bey'in İlk Memuriyet Dönemi

Mehmed Feridun Bey, kariyerine 1863'te İstanbul'da açılan Sergi-i Osmanî'de görev alarak başlamıştır. Ardından 8 Ağustos 1864'te Tahrirat-ı Hariciye Odası'na girmiştir. Bir süre stajyer olarak çalıştıktan sonra kendisine 500 kuruş maaş tahsis edilmiştir³².

¹⁹ BOA, HR. SAİD., 5/28, 17 RA 1315 (16 Ağustos 1897).

²⁰ BOA, İ.HR., 237/14050, 4 S 1286 (16 Nisan 1869).

²¹ BOA, HR. SAİD., 5/28, 17 RA 1315 (16 Ağustos 1897).

²² BOA, HR. SAİD., 5/28, 17 RA 1315 (16 Ağustos 1897); BOA, HR.MKT., 666/32, 14 B 1286 (17 Eylül 1872).

²³ BOA, İ.DH., 771/62822, 12 Ş 1295 (9 Ağustos 1878).

²⁴ BOA, HR. SAİD., 5/28, 17 RA 1315 (16 Ağustos 1897).

²⁵ BOA, HR.MKT., 666/32, 14 B 1286 (20 Ekim 1869).

²⁶ BOA, HR.TO., 79/9, 22 Mart 1872.

²⁷ BOA, İ.HR., 279/17188, 19 CA 1296 (12 Mayıs 1879).

²⁸ BOA, DH. SAİDd., 1/668, 29 Z 1263 (8 Aralık 1847).

²⁹ BOA, HR.TO., 167/58, 18 Mart 1886.

³⁰ BOA, HR.TO., 11/88, 30 Aralık 1887.

³¹ BOA, HR.TO., 24/26, 23 Haziran 1890.

³² BOA, HR. SAİD., 5/28, 17 RA 1315 (16 Ağustos 1897).

İlk adı Tahrirat-ı Ecnebiye olan Tahrirat-ı Hariciye Odası, yurtdışı temsilcilikler ve yabancı elçiliklerle cereyan eden haberleşme ve yazışmanın merkezi niteliğindedir.³³ Osmanlı temsilcileriyle giderek artan diplomasi alanında Fransızca yazışmaların yoğunluk ihtiyacını karşılamaktı. Mektubî-i Hariciye Kalemi'nden ayrılan noktası ise Fransızca yazışmaları üstlenmesiydi.³⁴ Bir sene kadar Tahrirat-ı Hariciye Kalemi'nde Fransızca yazışma faaliyetlerinde bulunan Mehmed Feridun Bey, 1865'te Paris Sefareti'ne 1200 kuruş maaşla ateşe olarak atanmıştır. Üç sene kadar Paris Sefiri Mehmed Cemil Paşa'nın emri altında çalışmıştır.³⁵

Mehmed Feridun Bey, 27 Ekim 1868'de 2500 kuruş maaşla Viyana Sefareti'ne ikinci sırkatibi olarak atanmıştır.³⁶ Viyana Sefiri Haydar Efendi'nin emrinde 16 ay görev yapmıştır.³⁷ Rus Çarlarının yaz aylarında Petersburg'dan tatil için Kırım'a ve Türk sınırına yakın bir yere geldiklerinde Osmanlı tarafından bir heyet gönderilirdi. Bu durum Babıâli'de gelenekleşmiş bir protokol uygulamasıydı. Çar'ın Kırım, Livadya ve Hocabey gibi geldiği tatil beldelerine Babıâli tarafından bir çeşit siyaset ve nezaket kaidesi olarak "hoş amedi" heyetinin gönderilmesine neden olurdu. Bu amaç doğrultusunda Osmanlı Devleti, fevkalade elçi unvanıyla Keçecizade Fuad Paşa'nın başkanlığını yaptığı heyeti Livadya'ya göndermiştir. Bu heyetin içinde Fuad Paşa'nın yakın akrabası olan Viyana Sefareti kâtiplerinden Mehmed Feridun Bey de vardı.³⁸

Mehmed Feridun Bey, Viyana'da 16 ay kaldıktan sonra bu sefer tekrar 1870'de 2500 kuruş maaşla Paris Sefareti İkinci Sırkatipliğine atanmıştır. Bu sırada Osmanlı Devleti Fevkalade Ortaelçi Sıfatıyla Babası Mehmed Kamil Bey'in başkanlığı yaptığı bir heyeti İspanya ve Belçika'ya özel görevle göndermişti. Bu ziyaretin amacı; İspanya'da gerçekleşen taht değişikliği sonucu oraya gönderilecek tebrik mektubunun iletilmesiydi. Belçika ziyaretinin amacı da şuydu; Belçika Kralı'na verilecek nişanları teslim göreviydi. Mehmed Feridun Bey babasıyla beraber gerçekleştirmiş 2 aylık bu ziyaretin ardından Mayıs 1871'de İstanbul'a dönmüştür. Bir müddet İstanbul'da işsiz olarak açıkta kalmıştır.³⁹ Daha sonra Paris'e dönerek ikinci sırkatiplik görevine devam etmiştir.⁴⁰ Mehmed Feridun Bey, bu sefer 3 bin kuruş maaşla Ağustos 1872'te Paris Sefareti Başkâtipliğine atanmıştır. 3 ay süreyle 10 bin kuruş maaşla Paris Sefareti Maslahatgüzarlığına atanmıştır. Daha sonra sefaretin başkâtiplik kadrosu lağvedilmesiyle boşta kalarak işsizlik maaşı almıştır. Kasım 1875'e kadar Paris Sefareti kadrosunda çeşitli görevlerde bulunmuştur.⁴¹

4. Mehmed Feridun Bey'in Tahrirat-ı Hariciye Odası Mümeyyizliği ve Hilal-i Ahmer Cemiyeti Kâtipliği

Kasım 1875'te Fransa'dan ayrılarak İstanbul'a dönen Paris Sefareti Sırkatibi Mehmed Feridun Bey⁴², Rıfat Bey'in istifa etmesi üzerine 13 Kasım 1875'te Tahrirat-ı Hariciye Odası

³³ BOA, İ.HR., 266/15963. 3 S 1292 (11 Mart 1875); Sezai Balcı, Babıâli Tercüme Odası, Libra Yay., İstanbul 2013, s. 181-183.

³⁴ C.V. Findley, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Bürokratik Reform Babıâli*, 1789-1922, çev. Ercan Ertürk, İstanbul 2014, s. 216.

³⁵ BOA, DH. SAİD., 1/668, 29 Z 1263 (8 Aralık 1847).

³⁶ BOA, HR. SAİD., 5/28, 17 RA 1315 (16 Ağustos 1897).

³⁷ BOA, HR.TH., 163/47, 17 Haziran 1865.

³⁸ BOA, HR. SAİD., 5/28, 17 RA 1315 (16 Ağustos 1897).

³⁹ 2500 guruş maaşla rütbe-i saniye sınıf-ı mütemayizi ile Paris Sefaret-i Seniyyesi ikinci sırkatipliğine memur olup iki sene güzarında İspanya ve Belçika Kralları nezdinde sefir tayin buyrulurken pederi Kamil Bey maiyetiyle oralara azimet ve Dersaadet'e avdet edip dördüncü kıtadan bir Osmani nişanına bir müddet mezul kaldıktan...(BOA, DH. SAİD., 1/668, 29 Z 1263 (8 Aralık 1847; BOA, İ. HR., 248/14775, 20 M 1288 (11 Nisan 1871; BOA, Y.EE., 44/105, 1 RA 1288 (21 Mayıs 1871).

⁴⁰ BOA, HR.MKT., 737/47, 22 M 1289 (1 Nisan 1872).

⁴¹ BOA, DH. SAİD., 1/668, 29 Z 1263 (8 Aralık 1847).

⁴² *Basiret Gazetesi*, sy.1, 18 Kasım 1875, s. 1662.

Mümeyyizliğine atanmıştır⁴³. İki sene sonra 4 bin kuruş maaşla Tahrirat-ı Ecnebiye Odası Serhalifelğine atanmıştır⁴⁴.

Tahrirat-ı Hariciye Odası'nın yapısı bir süre sonra değişikliğe uğradı. Mektubi ile Tahrirat-ı Hariciye Odaları, Mektupçuluk altında birleştirilerek Serkiz Efendi'ye ihale edildi. Fakat hem Türkçe hem de yabancı dildeki evrakın bir arada idaresi uygulamada sorunlara neden oldu. Mektupçuluktan ayrılarak eskisi gibi idaresi kararlaştırıldı. Ohannes Efendi döneminde yeni bir düzenlemeye gidildi. Tahrirat-ı Hariciye Odası, bir müdür maiyetinde dört kısma ayrıldı. Her biri serhalife idaresinde olmak üzere; Politika Kalemi'ne Mehmed Feridun Bey, Şehbender Kalemi'ne Delenda Efendi, Telgraf Kalemi'ne Haçik Efendi ve Kuyud Kalemi'ne Naşir Efendi tayin edildi⁴⁵.

11 Haziran 1868 tarihinde "Osmanlı Yaralı ve Hasta Askerlere Yardım Cemiyeti" adıyla kurulan Kızılay, 1877'de "Osmanlı Hilal-i Ahmer Cemiyeti" adını almıştır. Tahrirat-ı Hariciye Politika Kalemi Serhalifesi Mehmed Feridun Bey, 1877'de gönüllü olarak Hilal-i Ahmer Cemiyeti kâtibi olarak görevlendirilmiştir. Aynı zamanda Hilal-i Ahmer'in kurucuları arasındadır⁴⁶.

14 Nisan 1877 tarihinde cemiyet, Hilal-i Ahmer Cemiyeti adını alarak resmen kuruldu ve Merkez Komitenin teşkili için harekete geçildi. Oluşturulan ilk merkez yönetim komitesinde başkan olarak Meclis-i Umum-u Sıhhiye İkinci Reisi Hacı Arif Bey görevlendirilirken; başkan yardımcısı olarak, Dr. P.Sarell ve Nuryan Efendi; Veznedar olarak Osmanlı Bankası Umum Müdürü M. Foster; genel sekreter olarak da Hariciye Politika Kalemi Serhalifesi Mehmed Feridun Bey görevlendirilmişlerdir⁴⁷.

4. Mehmed Feridun Bey'in Berlin Kongresi Osmanlı Murahhas Heyeti Başkâtipliği ve Peşte Başşehbenderliği

Berlin Kongresi 13 Haziran-13 Temmuz arasında toplanmıştı. Berlin'e giden heyetin içinde 170 Osmanlı altını harcırahla Tahrirat-ı Hariciye Politika Kalemi Serhalifesi Mehmed Feridun Bey, murahhas heyeti başkâtibi olarak görevlendirilmişti⁴⁸.

Tahrirat-ı Hariciye Politika Kalemi Serhalifesi Mehmed Feridun Bey, uzun yıllar Avrupa'da bulunmuş olmasından dolayı politik bilgisi oldukça gelişmişti. Öte yandan Macarcaya aşına olduğundan ötürü Halil Efendi'nin yerine 3 bin kuruş ve 4125 kuruş maaşla 26 Eylül 1878'de Peşte Başşehbenderliği'ne atanmıştır⁴⁹. Mehmed Feridun Bey'e Viyana'ya gidişini şöyle anlatır:

*"Durum üzerine Dersaadet'ten doğru Viyana'ya gidip orada resmen Sefir Sadullah Bey bendeleri görülerek saray heyet-i vükelası Peşte'de bulduklarından kulları dahi hemen Viyana'ya terk ile hemen merkez memuriyetime vasil oldum."*⁵⁰

Sekiz sene kadar yapmış olduğu Peşte Başşahbenderliği göreviyle diplomaside iyice tecrübe kazanan Mehmed Feridun Bey, yapmış olduğu hareketlerle Babıali'nin takdirini kazanmıştır. Diploması de itibar kazanan Mehmed Feridun Bey, kendisinin artık maslahatgüzar ve elçi olarak

⁴³ BOA, İ.HR., 269/16160, 14 L 1292 (13 Kasım 1875).

⁴⁴ BOA, HR. SAİD., 5/28, 17 RA 1315 (16 Ağustos 1897).

⁴⁵ BOA, İ.HR., 269/16179. 10 Z 1292/8 Aralık 1875; BOA, İ.HR., 256/15314. 10 Ş 1289/13 Ekim 1872; Balcı, *Babıali Tercüme Odası*, s.184.

⁴⁶ BOA, HR. SAİD., 5/28, 17 RA 1315 (16 Ağustos 1897).

⁴⁷ Seçil Akgün- Murat Uluğtekin, *Hilal-i Ahmer'den Kızılay'a*; TDV Yay., Ankara 2000. s. 28.

⁴⁸ BOA, HR. SAİD., 5/28, 17 RA 1315 (16 Ağustos 1897).

⁴⁹ BOA, İ.HR., 277/16961, 29 B 1295 (26 Eylül 1878).

⁵⁰ BOA, Y.PRK. EŞA., 1/32, 15 ZA 1295 (10 Kasım 1878).

görevlendirilmesini Babıali'den talep etmiştir ancak bu talebinin dikkate alınmadığını görmekteyiz⁵¹.

Mehmed Feridun Bey'in Peşte Başşehbenderliği, Osmanlı Devleti'nin menfaatleri çerçevesinde Balkanlarda meydana gelen gelişmeleri, Bosna-Hersek meselesi, Avusturya-Macaristan arasındaki siyasi bunalımı, Osmanlı Devleti, aleyhinde yazı yazan gazetelerin incelenmesi ve istihbarat toplamakla geçmiştir. Mehmed Feridun Bey, göreve başlar başlamaz Avusturya Devleti hakkında topladığı bilgileri rapor etmiştir. Bu raporda özetle şunlar geçmektedir: "Devletin tüm politikası imparatorun elindedir. Devlet işleri karışık haldedir. Ordunun büyük çoğunluğu Slavlardan oluşmaktadır. Buralarda okuduğum, işittiğime göre Avusturya'nın Bosna'yı işgalini imparator ve kardeşinden başka kimse istemiyor..."⁵²

Kasım 1880'de İstanbul'a göndermiş olduğu raporunda bu sefer de Avrupa'da görev yapan Osmanlı elçilerini eleştirmiştir. Mektubunda özetle şu ifadeler yer almıştır: "Bu elçiler yeterince dolgun maaş aldıkları halde ayda bir kere sefarethaneye birini davet edip çorba bile içirmezler. Her sefarethane hükümdarın resmi evidir. Avrupa'da çok kaliteli gazeteciler vardır ki onları para veya nişanla kazanmak lazımdır. Bu gazetecileri millet meclislerine davet ederek devlete yararlı olan bilgileri gazetelerine yazdırmak önemlidir. Bizim Avrupa'daki elçilik binalarımız saray gibi içlerinde olmayan takımlar yoktur. Ancak bu binalar boş kalıyor. Bizim elçilerimizin para biriktirmekten başka işleri meşguliyetleri yoktur."⁵³

Mehmed Feridun Bey, Avusturya'daki ilk görüşmesini eski Avusturya-Macaristan Hariciye Nazırı Kont Andrassy'le gerçekleştirmiştir. İlimli geçen bu görüşmenin ana gündem maddesi Balkanlar ve Bosna-Hersek olmuştur. Kont Andrassy, Sultan Abdülhamid hakkında övgü dolu sözler sarf etmiştir. Ardından Mahmud Nedim Paşa'nın Rusya yanlısı bir kişilik olduğunu dile getirip bu politika ile düşüncelerini ifade etmiştir. Avusturya-Macaristan'ın esas hedefinin Selanik'i işgal etmek olmadığına dair teminat vermiştir⁵⁴.

Diğer Osmanlı elçiliklerinde olduğu gibi Mehmed Feridun Bey de bulunduğu ülke basınında, devlet lehinde ve aleyhinde çıkan haber ve yazıları Hariciye Nezareti'ne raporlamıştır. Bu kapsamda; Mehmed Feridun Bey, başta *Pester Llyod* ve *Gazette de Hungaria*'da çıkan haberleri Babıali'ye rapor etmiştir⁵⁵.

5. Zorlu Dönemin Başlangıcı: Mehmed Feridun Bey'in Atina Ortaelçiliği (1886-1888)

Mehmed Feridun Bey, 10 Ocak 1886'da Ağâh Efendi'nin vefatıyla açıkta bulunan Atina Sefareti'ne 20 bin kuruş maaşla Ortaelçi olarak atanmıştır⁵⁶. 20 Şubat 1886'da Yunan Kralı George'ye güven mektubunu sunarak resmen görevine başlamıştır⁵⁷. Bu görev onun ilk elçilik görevidir. Mehmed Feridun Bey'in Ortaelçilik unvanı kazanması hem statüsünü hem de insiyatif ve nüfuzunu arttırmıştır. Atina Ortaelçiliği görevi iki sürmesine rağmen ciddi problemlerle de yüz yüze gelmiştir. Yunanistan'da oldukça zor günler geçiren ve istenmeyen adam olup basının hedefi haline gelen Mehmed Feridun Bey, Atina'da suikast girişimine de maruz kalmıştır. Öte yandan Atina Ortaelçiliği bundan sonraki hayatında onun derinden etkileyecek hastalıkların başlangıcı

⁵¹ BOA, Y.EE., 42/128, 26 L 1296 (13 Ekim 1879).

⁵² BOA, Y.PRK. EŞA., 1/32, 15 ZA 1297 (10 Kasım 1878).

⁵³ BOA, Y.PRK. EŞA., 2/35, 18 Z 1292 (21 Kasım 1880).

⁵⁴ BOA, Y.PRK. EŞA., 1/71, 28 ZA 1296 (11 Kasım 1879).

⁵⁵ Örneğin, *Pester Lloyd* gazetesinin Ekim 1880'deki köşe yazısında Osmanlı Devleti'nin lehinde haberler yayınlamıştır. Şark meselesi hakkında Osmanlı'yı haklı çıkaracak bir makale yayınlanmıştır⁵⁵. *Times gazetesi*'nde ise 27 Kasım 1881'de çıkan bir haberde Berlin Antlaşması'yla toprakları teminat altında olan Osmanlı Devleti'ni Avrupalı Devletlerin ne pahasına olursa olsun paylaşma arzusunda olduklarına dair haberdir (BOA, HR.SYS., 183/51, 27 Kasım 1881).

⁵⁶ BOA, İ.HR., 300/18999, 4 R 1303 (10 Ocak 1886); BOA, HR. SAİD., 5/28, 17 RA 1315 (16 Ağustos 1897).

⁵⁷ BOA, Y.A. RES., 32/27, 11 R 1303 (17 Ocak 1886); BOA, Y.A.HUS., 188/86, 16 CA 1303 (20 Şubat 1886).

olmuştur. Mehmed Feridun Bey'in elçilik yıllarında Osmanlı ve Yunanistan arasında diplomatik bir kriz de yaşanmıştır.

5.1. Osmanlı-Yunan İlişkilerinde Diplomatik Kriz

1881'de yapılan İkinci İstanbul Konferansında Yunanistan, Epir'i de istiyordu. Büyük devletler Teselya, Larissa ve Narda'yı Yunanistan'a Epir'i Osmanlılara verdiler. Ancak Yunanistan bundan memnun değildi. "Megali İdea" da öngörülen sınırlarına ulaşabilmek için adım adım ilerleyen Yunanistan, Bulgar-Sırp savaşının başlaması ve Doğu Rumeli Buhranından faydalanmak istedi. Yunanistan'ın başında bulunan Deli Yani kabinesi Epir ve Güney Makedonya'yı ilhak etmek üzere hazırlıklara girişti. Girit'te ayaklanmayı kışkırttı. Etnik'i Eteryay, Avrupa kamuoyunu Yunanistan lehine hazırlamıştı. Yunan halkıda Girit'in işgali için hükümetin kuvvet kullanmasını istemekteydi. Büyük devletler bu sırada Balkan yarımadasından barışın korunmasını gerekli gördüklerinden İngiltere'nin tavsiyesi üzerine Yunanistan'a baskı yapmaya karar verdiler⁵⁸.

Bu amaçla Avrupa Devletlerinin Atina Sefirleri tarafından silahlanıp savaş hazırlığına başlayan Yunanistan'a bir nota vermiştir. 1885'te Yunanistan'da askeri seferberlik başlamıştı. Avrupalı Devletler, Yunanistan'ın bu hazırlıklarından vazgeçmesini istediler. Ancak Yunanistan'ın bu duruma olumsuz cevap vermesi üzerine Almanya, İngiltere, Rusya ve Avusturya donanmaları Yunanistan sahillerini abluka altına aldılar⁵⁹. Bu arada Yunanistan Başbakanı Mösyö Trikopı, Atina'daki Osmanlı Elçiliğine giderek Mehmed Feridun Bey'le görüştü. Bu görüşmede Mösyö Trikopı, dolaylı yoldan Mehmed Feridun Bey aracılığıyla Osmanlı Devleti'ne bir teklifte bulunmuştur. Bu teklifte şu ifadeler geçmekteydi: "Eğer Osmanlı Devleti, Makedonya'yı iki kısma ayırır ve Eyalet-i Mümtaze'nin yapısında birtakım değişiklikler yaparsa o zaman kendisi yeniden iktidara geçeceğini ve Yunan ordusunu dağıtacağını" ifade etmiştir⁶⁰. Tüm bu yaşananların ardından Osmanlı Devleti de dâhil diğer Avrupa devletleri elçilerini Yunanistan'dan çekmiştir. Osmanlı Devleti, 2 Mayıs 1886'da Mehmed Feridun Bey'i geri çağırmıştır. Osmanlı Devleti, Girit'e bağlı Sude Limanı'ndan Pire'ye bir vapur göndermiştir. Mehmed Feridun Bey, sefaretin işlerini Maslahatgüzar Şemseddin Bey'e bırakarak Çanakale yoluyla İstanbul'a dönmüştür⁶¹.

5.2. Mehmed Feridun Bey'in Atina'ya Dönmesi ve Tedavi İçin Avrupa'ya Gitmesi

7 Haziran 1886'da Fransa'nın arabuluculuğuyla Yunanistan'a uygulanan abluka kalkmış ve Yunan meselesi son bulmuştur. İstanbul'da bir ay kalan Mehmed Feridun Bey, haziran ayı içerisinde 10 bin kuruş harcırahla Atina'ya geri dönmüştür⁶². Mehmed Feridun Bey, Atina'ya döner dönmez Yunanistan'da meydana gelen gelişmeleri Babıali'ye rapor etmiştir. Bu rapora göre, Yunanistan'ın başta Korfu, Larissa, Golos, Ayamavra ve Kefelonya gibi adalara asker yığınağı yapmıştır. Yunanistan, Osmanlı Devleti'nin sınırları içindeki bölgelere askeri çıkarma yapma amacındaydı. Yunanistan, ordunun askeri ihtiyaçlarının karşılanması için 6 milyon franklık bir kaynak yaratmak zorundaydı. Bunun için başta tütün olmak birçok ürüne ek vergi getirmeyi amaçlıyordu. Öte yandan Yunan Kralı George, Avrupa'ya bir seyahatte bulunacaktır. Bunun yanında iki devlet arasında sorun olan esirler meselesi çözüme kavuşturulmuştur. Esirler güvenli bir şekilde Yunanlı yetkililer nezaretinde Selanik'e bırakılmıştır⁶³.

⁵⁸ Mehmet Kayıran-Mustafa Yahya Metintaş, "Türk-Yunan İlişkileri (1878-1952)", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Yakın Tarih Dergisi*, C.I, S. III, s. 40-44.

⁵⁹ BOA, HR.SYS., 1730/4, 9 Mayıs 1886; BOA, HR.SYS., no. 1727/52, 12 Ekim 1885.

⁶⁰ BOA, HR. TH. 42/52, 19 Mart 1886.

⁶¹ BOA, HR. SYS., 1729/115, 7 Mayıs 1886; BOA, HR. SYS., no. 1729/101, 4 Mayıs 1886; BOA, İ.MTZ (01), 17/756, 28 B 1303 (2 Mayıs 1886).

⁶² BOA, İ.MTZ. (01), 18/684, 7 B 1303 (9 Haziran 1886).

⁶³ BOA, Y.A.HUS., 193/17, 9 L 1303 (11 Temmuz 1886).

Mehmed Feridun Bey, 12 Kasım 1886'da Yunan Kralı George ile bir görüşme yapmıştır. Yunan Kralı, Avrupa seyahatinden dönüşünde tüm yabancı ülke sefirlerini kabul etmişti. Bu görüşme nezaket dolu sözlerle başlayıp Yunan Kralı, Sultan Abdülhamid hakkında övgü dolu sözler sarf ederek nezaket dolu bir görüşme gerçekleşmiştir. Bu görüşmenin en önemli gündem maddesi ise Doğu Rumeli meselesi olmuştur.⁶⁴

Bu sırada Mehmed Feridun Bey'in önceden yakalanmış olduğu akciğer iltihabı hastalığı yeniden nüksetmiştir. 25 Ocak 1887'de tedavi olmak üzere Babıali'den 25 günlük bir izin alarak tedavi için Fransa'ya gitmiştir⁶⁵. Paris'te tedavisi sonra eren Mehmed Feridun Bey, 1 Mart 1887'de Atina'ya dönmüş ve Kral George tarafından kabul edilmiştir. Kral, Balkanların güvenliği için Osmanlı-Rus ittifakını olumlu bulduğunu ifade ederken İngiltere'nin Bulgaristan'ı himaye etmesine anlam veremediğini dile getirmiştir. Avrupalıların Balkan Hükümetlerinin ittifakına Yunanistan'ı da dahil etmelerinin kendi siyasetlerine ters olduğunu söylemiştir⁶⁶.

Mehmed Feridun Bey, 31 Ağustos 1887'de Babıali'ye yazmış olduğu bir dilekçede görev yeri değişikliğini talep etmiştir. Bu değişikliğe sebep olarak artan sıcakların hastalığını daha şiddetlendirdiğini ifade etmiştir. Hava değişikliği için Madrid Sefiri Turhan Hüsnü Bey ile bécayışlerini talep etmiştir. Ancak bu isteği karşılıksız kalmıştır⁶⁷.

5.3. Mehmed Feridun Bey'e Suikast Girişimi

Daha önceleri bilindiği üzere Kostaki Musurus Paşa, Atina Elçiliği sırasında görevi başındayken suikasta uğramış ve sağ kolundan yara alarak hayatı boyunca sakat kalmıştı⁶⁸.

Bu sefer de Atina Sefiri Mehmed Feridun Bey, Eylül 1887'de suikast girişimine maruz kaldı. Atina'ya yayımlanan *Kaleati Gazetesi* sahibinin yeğeni Manyalaki İskaliri ve *Melon Anatolis Gazetesi* muhabiri Yorgi Konduri tarafından Mehmed Feridun Bey'e bir mektup gönderildi. Bu mektupta Osmanlı Devleti'nin işine yarayacak sırların kendisine açıklanacağı söylendi. Saat 4 sularında Pilupotz Demiryolu Durağına gelmesini istediler. Mehmed Feridun Bey, eğer bu görüşmeye gelmezse kendisinin gerekli makamlara şikâyet edileceğini söylediler. Tehdit edilmesi üzerine Mehmed Feridun Bey, bu durumdan şüphelendi. Davet edildiği yerin şehrin dışında çok ıssız bir yer olduğunu biliyordu. Kendisini davet eden kişilerin hakkında bir araştırma da yaptı. İskaliri adlı şahıs daha önceleri İstanbul'da idam cezasıyla mahkûm olan bir şahıstı. Diğer suikastçı Konduri ise yine sabıkalı bir kişidir. Mehmed Feridun Bey, risk alarak yine de davet edildiği yere gitti. Silahlı suikastçılar Mehmed Feridun Bey'i tuzağa çekmek istediler. Konduri'nin teşvikiyle İskaliri, Mehmed Feridun Bey'in yanına yaklaşınca olay yerinde bulundurulmuş Yunan polisleri durumu anlayıp şüphelileri gözaltına aldı. Mehmed Feridun Bey, yara almadan bu suikast girişiminden kurtuldu. Suikastçıların tutuklanmasının ardından Yunan mahkemesi tarafından savcı tarafından geniş çaplı bir soruşturma süreci başladı. Failler mahkeme önüne çıkarıldı. Suçlular yaptıkları hareketin kanunen bir suç olmadığını ifade ettiler. Mahkeme heyeti, bu durumun Yunan yasalarında kanunen suç olmadığını ve de suçluların durumlarını göz önünde bulundurarak tahliyelerine karar verdi⁶⁹.

⁶⁴ BOA, Y.PRK. EŞA, 6/8, 14 S 1304 (12 Kasım 1886).

⁶⁵ BOA, HR.TH., no.70/75, 26 Ocak 1887.

⁶⁶ BOA, Y.PRK. EŞA, 6/43, 5 C 1304 (1 Mart 1887).

⁶⁷ BOA, Y.PRK. EŞA, 6/92, 11 Z 1304 (31 Ağustos 1887).

⁶⁸ Nurdan Şafak, *Bir Tanzimat Diplomatı Kostaki Musurus Paşa (1807-1891)*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2006, s. 64.

⁶⁹ BOA, Y.PRK. EŞA, 6/93, 15 Z 1304 (4 Eylül 1887); BOA, Y.PRK. EŞA, 7/16, 11 S 1305 (29 Eylül 1887); BOA, HR.TO., 11/668, 1 Ekim 1887; BOA, Y.A.HUS., 207/29, 14 M 1305 (2 Ekim 1887); BOA, HR.TO., 11/71, 7 Ekim 1887.

5.4. Mehmed Feridun Bey'in Elçilikten Azlolanması ve Sağlık Sorunları

Mehmed Feridun Bey, yaşamış olduğunu olayların ardından bu sefer de hastalığı yeniden şiddetlenmiştir. 24 Nisan 1888'de hem korku hem de sağlık sorunları nedeniyle Atina'dan aldırılmasına dair bir dilekçe vermiştir. Bunun üzerine görevinden azledilmiştir. Mehmed Feridun Bey, hava değişikliği için İstanbul'a gelmiştir. Atina Sefareti'ne vekâleten Maslahatgüzar olarak Şemseddin Bey görevlendirilmiştir⁷⁰.

Mehmed Feridun Bey, İstanbul'a döndükten sekiz gün sonra Atina'ya geri dönmüştür⁷¹ İlk iş olarak çeşitli meseleleri görüşmek için 9 Mayıs 1888'de Korfu Adası'nda tatilde bulunan Yunan Kralı George'i ziyaret etmiştir⁷². Korfu Adası ziyaretinden dönen Mehmed Feridun Bey, yeniden rahatsızlanmıştır. 2 Haziran 1888'de yazmış olduğu dilekçesinde Almanya veya Fransa kaplıcalarına gitmek için 50 gün izin istemiştir. Sefaret işlerini yapamaz hale gelen Mehmed Feridun Bey, sıtma nöbetinden dolayı yataktan kalkamaz hale gelmiştir⁷³. Mehmed Feridun Bey, sıtma nöbeti hastalığından dolayı İstanbul'a tedavi olmak için izin istemiştir. Yaşanan bu gelişmelerinin ardından 17 Ağustos 1888'de Babıali, görev değişikliğine giderek Mehmed Feridun Bey'in yerine Raufpaşazade Rıza Beyi Atina Elçiliğine atamıştır⁷⁴. 19 Ağustos 1888'de Atina'yı terk eden Mehmed Feridun Bey, Babıali'ye yazmış olduğu dilekçesinde mağdur olduğunu, Atina'nın havasının kendisine iyi gelmediğini ve başka bir elçilikle görevlendirilmesini talep etmiştir. Fransa ve Almanya kaplıcalarına gitmek için izin istemiştir⁷⁵. Mehmed Feridun Bey'e 30 Ağustos 1888'de Almanya'nın Heidelberg şehrinde bulunan Doktor Şevaninger'e muayene olunmak üzere gitmesine izin verilmiştir⁷⁶.

6. Mehmed Feridun Bey'in Bükreş Ortaelçiliği (1889-1890)

Mehmed Feridun Bey, Fransa'da tedavi olduktan sonra İstanbul'a dönmüştür. Ardından 21 Aralık 1888'de Ahmed Ziya Bey'in yerine Bükreş Sefareti'ne Ortaelçi olarak 10 bin kuruş maaşla atanmıştır⁷⁷. 9 Şubat 1889'da Bükreş'e giden Mehmed Feridun Bey göreve başlamıştır. 23 Şubat 1889'da Bükreş'e gidip Romanya Kralı I. Şarl'a güven mektubunu sunarak resmen görevine başlamıştır⁷⁸.

Mehmed Feridun Bey, Bükreş Sefarethanenin daha modern bir görünüm kazanması için çaba harcamıştır. Sefaretnamenin birçok eşyası eskimiş veya tamir görmesi için Babıali'den bütçe ayrılmasını talep etmiştir⁷⁹. Mehmed Feridun Bey, 12 Şubat 1890'da Bükreş'te bu sefer de influenza hastalığına yakalanmıştır. Fransa'nın Nice şehrine tedavi için gitmek için Babıali'den 3 haftalık bir izin almıştır. Kraliyet sarayındaki balodan sonra yerine sefaret birinci kâtibi Atıf Bey'i bırakarak Trieste ve Venedik yolunu kullanarak Fransa'ya gitmiştir⁸⁰.

Mehmed Feridun Bey, Fransa'dan dönüşünün ardından 9 Mayıs 1890'da Romanya Kralı ve Kraliçesi'nin davetlisi olarak sarayda verilen baloya katılmıştır. Burada ünlü Türk dostu olan Fransız Pierre Loti ile bir süre sohbet etmek imkânı bulmuştur⁸¹.

⁷⁰ BOA, İ.MTZ. (01), 18/271, 17 Ş 1305 (29 Nisan 1888).

⁷¹ BOA, HR.TO., 12/27, 29 Nisan 1888.

⁷² BOA, Y.A.RES, 42/24, 27 Ş 1305/ 9 Mayıs 1888.

⁷³ BOA, HR.TO., 12/65, 2 Temmuz 1888; BOA, HR.TO., 12/76, 5 Ağustos 1888.

⁷⁴ BOA, İ.HR., 311/19867, 7 Z 1305/15 Ağustos 1888; BOA, HR.TH., 82/67, 29 Ağustos 1888.

⁷⁵ BOA, Y.PRK. EŞA, 8/9, 9 Z 1305/ 17 Ağustos 1888.

⁷⁶ BOA, HR.TH., 82/72, 30 Ağustos 1888.

⁷⁷ BOA, HR. SAİD., 5/28, 17 RA 1315 (16 Ağustos 1889).

⁷⁸ BOA, HR. TO., 41/123, 26 Şubat 1889; BOA, Y.PRK. EŞA, 8/73, 3 CA 1306 (5 Ocak 1889); BOA, HR.TO., 41/120, 9 Şubat 1889.

⁷⁹ BOA, İ.DH., 1167/91254, 2 C 1306 (4 Şubat 1890).

⁸⁰ BOA, Y.PRK. HR., 12/74, 21 C 1306 (12 Şubat 1890).

⁸¹ Mehmed Feridun Bey, Pierre Loti'yi şöyle tanımlamaktadır: "Fransızların aksi olarak gayet edip, ağır sözlü ve her şeyi de ziyadesiyle alçakgönüllü bir zat olduğunu ispat etti. Pierre Loti, İstanbul'da gördüğü misafirperverliği

Mehmed Feridun Bey, 1,5 sene kadar Bükreş'te görevini sürdürdükten sonra Belgrad Sefareti Ortaelçiliği görevine atanmıştır. Mehmed Feridun Bey'in yerine ise Eduard Blacque Bey atanmıştır⁸².

7. Mehmed Feridun Bey'in Belgrad Ortaelçiliği (1890-1893)

Mehmed Feridun Bey, Bükreş Elçisi görevindeyken kendisinin bu makamda bırakılmasını istemişti. Nitekim Belgrad Ortaelçiliği için oldukça isteksiz bir tavır sergilemişti. Eğer Bükreş'teki görevi sona ererse Belgrad'a gidecekti. İlk olarak birkaç günlüğüne Bükreş'ten İstanbul'a gelmek için izin istedi. Görev yerine gitmeyi geciktiren Mehmed Feridun Bey'e gerekli tebligat yapıldı⁸³.

Mehmed Feridun Bey, Mayıs 1890'da Mahmud Nedim Bey'in yerine Belgrad'a Ortaelçi olarak atanmıştır⁸⁴. 27 Haziran 1890'da Belgrad'a ulaşarak görevine başlamıştır. "Fevkaledü Murahhasa Ortaelçi" unvanıyla kendisine 10 bin kuruş maaş ve 10 bin kuruş harcırah verilmiştir. Mehmed Feridun Bey, 6 Temmuz 1890'da Sırbistan Hükümetine güven mektubunu sunarak görevine resmen başlamıştır⁸⁵.

7.1. Sağlık Sorunları ve Eleştirilere Maruz Kalması

Mehmed Feridun Bey, Belgrad Elçiliği sırasında birkaç defa izin alarak Niş, Ostand ve Trieste şehirlerine tedavi için gitmiş olması nedeniyle sefaret işlerinden uzak kalmış, bu yüzden birtakım eleştirilere maruz kalmıştır. Bu eleştirilen en önemlisi de Sırbistan'daki yaşayan Müslümanların sorunlarının çözüme kavuşturulamamasıdır⁸⁶.

Mehmed Feridun Bey, 11 Kasım 1890'da 3 aylığına Fransa'nın Nice şehrine tedavi için gitmiştir⁸⁷. 3 aylık tedavi sürecinden sonra Belgrad'a dönen Mehmed Feridun Bey, sefaret işlerini görmeye başlamıştır. İlk olarak Sırp Kralı Aleksandr'ın sarayda verdiği ziyafete katılan Mehmed Feridun Bey sonraki günlerde Sırbistan Hükümeti Başvekili Pasayıç'le de bir mülakat gerçekleştirmiştir. Pasayıç, hürriyetin ve istikbalin Osmanlı Devleti'nde daim olduğunu itiraf etmiştir⁸⁸. Öte yandan Mehmed Feridun Bey, Sırbistan'da geçim sıkıntısı yaşayan muhacirlerin Türkiye'ye sevk işleriyle de ilgilenmiştir⁸⁹.

Mehmed Feridun Bey, 1 Kasım 1891'de kışın yaklaşması nedeniyle soğuklar yaklaşmadan 3 aylığına Fransa'ya gitmek için izin istemiştir. 17 Kasım 1891'de Belgrad'dan ayrılarak Fransa'ya doğru yola çıkmıştır. Fransa'nın Nice şehrinde bulunduğu 3 aylık süre zarfında Belgrad Sefareti'ndeki işleri maslahatgüzar olarak eski Petersburg Müsteşarı Fethi Bey yürütmüştür⁹⁰. Mehmed Feridun Bey, 3 aylık tedavi sürecinin ardından Belgrad'a dönmüştür. Mehmed Feridun

unutamadığını ifade etmiştir. Bunu da şöyle anlatmaktadır: Kendisinin için 3 gün ikamet edebilmek üzere bu defa İstanbul'dan geçmesine başlıca sebep ve vaktiyle İstanbul esnafından Ahmet İsmet'te pek çok insaniyet ve muaveneti görmüş olduğunu ağır dostu merhum bir adamın Eyüp'te bulunan mezarını bir taş diktirmek arzusu olduğunu söyledi". (BOA, Y.PRK. EŞA, 11/10, 19 N 1307 (9 Mayıs 1890).

⁸² BOA, HR.TH., 99/86, 12 Haziran 1890.

⁸³ BOA, HR.TH., 99/3, 12 Mayıs 1890, BOA, HR.TO, 43/29, 19 Mayıs 1890, BOA, HR.TO, 43/32, 28 Mayıs 1890.

⁸⁴ Abider Temizer-İbrahim Serbestoğlu, *Ambassadors and Consuls of The Ottoman Empire to Serbia*, Livre de Lyon, France 2021, s. 67.

⁸⁵ BOA, Y.PRK.PT., 6/51, 27 L 1307, 27 Haziran 1890; BOA, HR. SAİD., 5/28, 17 RA 1315 (16 Ağustos 1889); BOA, Y.A.HUS., 236/65, 18 ZA 1307 (6 Temmuz 1890).

⁸⁶ İbrahim Serbestoğlu-Abidin Temizer, "Mehmed Feridun beg: Aambasador Osmanskog carstva u beogradu (maj 1890 maj 1893)", *Belgrade Historical Review XI*, Department of History Faculty of Philosophy University of Belgrad, Belgrad 2020, s. 165.

⁸⁷ BOA, İ.DH., 1200/93910, 28 RA 1308 (11 Kasım 1890).

⁸⁸ BOA, Y.PRK. EŞA, 13/17, 27 B 1308 (9 Mart 1891).

⁸⁹ BOA, HR. SFR. (04.), 727/136, 1 Temmuz 1891.

⁹⁰ BOA, Y.A.HUS., 253/76, 14 R 1309 (17 Kasım 1891); BOA, HR.TH., 115/69, 26 Aralık 1891); BOA, Y. PRK. HR., 15/5, 28 R 1309, (1 Kasım 1891).

Bey'in hastalıktan bir türlü kurtulamamıştı. Almanya'da Dr. Notanserl, tarafından raporda hastalığının su ile tedavi edebileceğine dair bir rapor eline ulaşmıştır. Bu rapordan kısa bir süre sonra kendisi izinsiz olarak Belgrad'ı terk etmiştir. Hava değişikliği için Belgrad'ı terk eden Mehmed Feridun Bey hakkında Babıali tahkikat başlamıştır. Bu tahkikatta özetle şunlar yer almaktadır: Mehmed Feridun Bey, ilk olarak izin almadan Semlin'e oradan da Viyana'ya gitmiştir. Yerine bir maslahatgüzar vekil bırakmamıştır⁹¹.

Mehmed Feridun Bey'in Avrupa'da bulunduğu sırada Bükreş Sefiri Blacque Efendi'nin emekliye ayrılıp Şura-yı Devlet azalığına atanmasıyla Bükreş Sefareti'ne nakli düşünülmüştür. Mehmed Feridun Bey'in Belgrad'a dönüşünü Sırp Hükümeti de istememiştir. Öte yandan Almanya'da bulunan Dr. Notanserl tarafından verilen raporda Mehmed Feridun Bey'in ağır bir hastalığının olmadığını kaplıca tedavisine devam edilmesi gerektiğine dair yazı Hariciye Nezareti'ne gönderilmiştir⁹².

Mehmed Feridun Bey'e Viyana Darülfünun muallimlerinden Dr. Notnagel ve Sıhhiye Doktoru Rakoliç tarafından Belçika'da Ostand şehrinde bulunan deniz hamamlarına gitmesi gerektiğini ifade ettiler. Bunun üzerine Hariciye Nezareti tarafından 18 Ağustos 1892'de Mehmed Feridun Bey'e Belçika'da tedavi olması için izin verildi⁹³. İzninin Kasım ayına uzatılmasının ardından Mehmed Feridun Bey'in bir daha Belgrad'a dönüşünün uygun olmayacağı yönünde bir kanı vardı. Binbaşı Ahmed Abuk Bey'in Bâb-ı Seraskeri'ye ve Yıldız Sarayı'na gönderdiği raporlarında âmirini eleştirmekten geri durmadığını da belirtmek gerekir. 6 Şubat ve 5 Mart 1893 tarihli iki ayrı ama içeriği aynı raporlarında, üç seneden fazla süredir Belgrad Sefiri Mehmed Feridun Bey'in, bu zaman zarfında beş ay Belgrad'da olmayıp son 9 ayda yazın hep kaplıcalarda ve hamamlarda, kışın Fransa'nın güneyinde geçirdiğini dile getirmiştir. Tüm önemli işlerin Sefaret Başkâtibi Artin Markariyan Efendi'ye terk edildiğinden şikâyet etmiştir. Ona göre, resmî ve gayri resmî yerlerde kötü hatırlar bırakan Mehmed Feridun Bey, Belgrad sefirliği için pek de uygun bir kişi değildi. Mehmed Feridun Bey'de kendisine yöneltilen eleştirileri haksız bulmuş, sefaretin idaresinin maslahatgüzar tarafından da idare olunacağını ve başka yere becayışını talep etmiştir⁹⁴.

Fransa'da bulunan Mehmed Feridun Bey, görevine gitmek için Hariciye Nezareti'nden yazı beklediği anda Belgrad Sefirliğinden azlolunduğu dedikoduları yayılması üzerine çekinceleri artmıştır. Dedikodularının asılsız olduğu üzerine Mehmed Feridun Bey, 24 Nisan 1893'te Belgrad'a dönüp sefaret işlerini görmeye başlamıştır⁹⁵. Belgrad'da oldukça zor günler geçiren Mehmed Feridun Bey, hastalığından dolayı 24 Mayıs 1893'te görevinden azledilmiştir⁹⁶. Yerine ise Erkan-ı Harbiye Miralaylarından Tevfik Bey atanmıştır⁹⁷. 22 Haziran 1893'te kendisine 7500 kuruş işsizlik maaş verilmiştir. 1 sene kadar İstanbul'da boşa kalmıştır⁹⁸.

⁹¹ BOA, HR.TO., 26/90, 16 Temmuz 1892; BOA, HR.TO., 26/86, 8 Temmuz 1892; BOA, BEO., 39/2897, 2 M 1310 (27 Temmuz 1892).

⁹² BOA, Y.A.HUS., 263/62, 16 M 1310 (10 Ağustos 1892).

⁹³ Bu sefer de Ekim 1892'de Dr. Gölçin tarafından verilen raporda Mehmed Feridun Bey'in hastalığı için deniz hamamlarında tedavi olması gerektiği yönünde rapor verilmiştir (BOA, Y.A.HUS., 263/88, 23 M 1310 (17 Ağustos 1892); BOA, İ.HUS., 2/76, 24 M 1310 (18 Ağustos 1895); BOA, HR.TO., 537/50, 14 Ekim 1892).

⁹⁴ Bu sefer de Ekim 1892'de Dr. Gölçin tarafından verilen raporda Mehmed Feridun Bey'in hastalığı için deniz hamamlarında tedavi olması gerektiği yönünde rapor verilmiştir (BOA, Y.A.HUS., 263/88, 23 M 1310 (17 Ağustos 1892); BOA, İ.HUS., 2/76, 24 M 1310 (18 Ağustos 1895); BOA, HR.TO., 537/50, 14 Ekim 1892).

⁹⁵ BOA, Y. MTV., 75/119, 16 Ş 1310 (5 Mart 1893); BOA, Y.PRK. MYD., 12/49, 13 Ş 1310 (2 Mart 1893).

⁹⁶ BOA, HR.UHM., 27/43, 24 Nisan 1893; Y.A.HUS., 272/105, 22 B 1310 (11 Nisan 1893).

⁹⁷ BOA, HR.UHM., 288/10, 16 Haziran 1893.

⁹⁸ BOA, HR.UHM., 287/69, 5 Haziran 1893.

⁹⁹ BOA, HR. SAİD., 5/28, 17 RA 1315 (16 Ağustos 1897).

8. Mehmed Feridun Bey'in Madrid Ortaelçiliği (1894-1897)

Madrid Sefiri Turhan Hüsnü Paşa'nın görevine son verilmesinin ardından açıkta bulunan Madrid Sefareti'ne Ortaelçi olarak 4 Ağustos 1894'te 10 bin kuruş maaşla Mehmed Feridun Bey atanmıştır⁹⁹. Madrid Sefareti maslahatgüzarının ağır hasta olması hasebiyle ısrarla görevinin başına gitmesi istenmiştir¹⁰⁰ Mehmed Feridun Bey, görevine ağustos ayında atanmasına rağmen Aralık 1894'de başlayabilmiştir. 13 Ocak 1895'te İspanya Kraliçesine güven mektubunu sunarak görevine resmen başlamıştır¹⁰¹.

Mehmed Feridun Bey'in Madrid'de iken kalp hastalığından ötürü tedavi olmak için Berlin, Viyana ve Paris'e gitmeye mecbur olduğunu ifade etmiştir¹⁰². Bu arada Mehmed Feridun Bey, tam da Osmanlı-Yunan Harbinin öncesinde 13 Ocak 1897'de Atina'ya ikinci defa elçi olarak atanmıştır. Madrid Elçiliğine ise Ferik Necib Paşa atanmıştır¹⁰³. Ancak Mehmed Feridun Bey, Atina'ya gidip görevine başlayamamış bunun yerine Paris Talebe-i Osmani Nazırlığına atanmıştır.

9. Mehmed Feridun Bey'in Paris Talebe-i Osmani Nazırlığı (1899-1901)

Fransa'daki öğrencilerin denetimi için Talebe-i Osmani Nazırlığı'nın yeniden tesis edilmesi üzerine bu nezarete başına da muhtelif sefaretlerde bulunmuş tecrübeli bir diplomat olan Mehmed Feridun Bey'in 29 Ekim 1899'da atandığını görüyoruz. Mehmed Feridun Bey'e Paris'in pahalılığı sebebiyle 200 lira gibi yüksek bir maaş bağlandı¹⁰⁴.

Yeni nazıra verilen talimatnamenin şartlarından öğrenciler üzerinde sıkı bir denetim uygulanmaya çalışıldığı açıkça görülmektedir. Buna göre talebelerin layıkıyla öğrenimlerine devam edip etmediklerine dikkat edilecekti. Ayrıca İslam'ın adetleriyle adabına ve talebeliğe yakışmayacak yerlerde dolaşmaktan ve Osmanlı haysiyet ve namusunu lekeleyecek davranışlardan sakınmaları için devamlı uyarılacaklardı. Daima dersleriyle meşgul olmaları gerektiği halde politikayla uğraşanlar olursa, bunlar tahkik olunup İstanbul'a iadeleri arz olunacaktı. Hükümet emrine itaat etmeyenler hakkında devletçe verilecek karar daha sonra bildirileceğinden ona göre hareket edilecekti. Son olarak, talebelerin genel durumlarıyla ilgili her ay bir rapor düzenlenecekti¹⁰⁵.

Fransa'daki Talebelerin Müdürü Mehmed Feridun Bey'in 13 Temmuz 1900'da yazmış olduğu yazısında, bu defa da maaşlarını alamadıklarından dolayı öğrencilerin kendisine başvurduklarını ve yaşadıkları baskılara maruz kaldığını belirtmektedir. Her defasında olduğu gibi maaşları gelinceye kadar öğrencilere birer miktar yardım edildiğini ancak bu yardımın uzun vadede ihtiyaçlarını karşılamada oldukça sınırlı kaldığını dile getirmiştir. Bunun talebe arasında büyük bir üzüntüye sebep olduğunu ve bu bağlamda daha önce İstanbul'a dönmesine dair arzuhalini takdim etmiş olduğu Sermed Paşa'nın torunu Şakir isimli öğrenci şahsına saldırıda bulunduğunu ve bu sebepten öğrencilikten çıkarılmasını talep etmektedir¹⁰⁶. Bu arada sıcakların artması sebebiyle Mehmed Feridun Bey, 1 Ağustos 1900'de Fransa'da bulunan Normandiya hamamlarına tedavi olmak için gitmiştir¹⁰⁷.

⁹⁹ BOA, İ.HR., 345/22, 1 S 1312 (4 Ağustos 1894); BOA, HR. SAİD., 5/28, 17 RA 1314 (16 Ağustos 1897).

¹⁰⁰ BOA, BEO., 519/38858, 21 CA 1312 (5 Kasım 1894).

¹⁰¹ BOA, Y.A. HUS., 315/13, 12 C 1312 (11 Aralık 1894); BOA, Y.A. HUS., 316/107, 12 B 1312 (13 Aralık 1895).

¹⁰² BOA, Y.PRK.BŞK., 47/31, 16 RA 1314 (25 Ağustos 1896).

¹⁰³ BOA, İ.HR., 353/66, 9 Ş 1314 (13 Ocak 1897).

¹⁰⁴ Bu yüksek maaşta Mehmed Feridun Bey'in, II. Abdülhamid'in eski Teşrifat-ı Umumiye Nazırı Mahşer Midillisi Kamil Bey'in oğlu olmasının payı yadsınmaz. (Hızlı, *age.*, s.255).

¹⁰⁵ Mustafa Gençoğlu, *Osmanlı Devleti'nce Batı'ya Eğitim Amacıyla Gönderilenler (1830-1908) Bir Grup Biyografisi Araştırması*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2008, s. 70-71.

¹⁰⁶ *Age.*, s. 105.

¹⁰⁷ BOA, Y.PKK,PT., 20/14, 4 RA 1318, 1 Ağustos 1900.

9.1. Casusluk Suçlaması: Mehmed Feridun Bey'in Fransa'dan Sınır Dışı Edilmesi

Mehmed Feridun Bey, hem sağlık sorunlarıyla boğuşup hem de Fransa'da Osmanlı öğrencilerinin sorunlarıyla uğraşırken bu sefer de casusluk suçlamasıyla karşı karşıya kalmıştır. Paris Talebe-i Osmanî Nazırlığını 1901'in ortalarına kadar sürdürmüş olan Mehmed Feridun Bey, Fransız Başbakanı René Waldeck-Rousseau tarafından casusluk suçlamasıyla sınır dışı edilmiştir. Mehmed Feridun Bey'le beraber casusluk yaptıkları iddia edilen memurlardan Senepyan ve Nikolaides Efendiler de ihraç edilmişlerdir. Bu suçlamaya temel teşkil eden gerekçeyse, Fransa'nın Osmanlı Devleti'ndeki Katoliklerle ilgili bazı teşebbüslerinin Mehmed Feridun Bey tarafından ortaya çıkarılmasıydı. Paris gazeteleri Mehmed Feridun Bey hakkında "Hafiyeye Müdürü" içerikli haberler yayımlanmışlardır. Mehmed Feridun Bey, Paris'ten ayrılırken talebelere hitaben yaptığı duygusal konuşmada, kendisinin Fransa'dan gönderilmesi ile ilgili şu hususlara değinmişti: "*mesele-i düveliyeye haline ifrağ edilmiş olan hususi bazı düyunat meselesi*"dir. Lorando-Tubini alacakları dolayısıyla tam da 1901 yılında gerilen Osmanlı-Fransız ilişkileridir. Fransa'dan İngiltere'ye geçmiştir. İltica ettiği İngiltere'den İstanbul'a çektiği telgrafla, iftiraya uğrayarak büyük bir haksızlığa maruz kaldığını belirtmiş, bu hususta detaylı beyanat vermesine izin verilmesi ve kendisinden resmen özür dilenmesi talebini iletmıştır. Ancak bu konuda Osmanlı Devleti'nin suskunluğunun, Fransa'nın baskısından mı, yoksa kendisinin reddettiği halde komitelerle ilişkisi olduğuna dair jurnallerden mi kaynaklandığı şüphelidir¹⁰⁸.

Mehmed Feridun Bey, Paris'ten ayrılırken kendisini uğurlamak için tren istasyonuna gelen öğrencilere hitaben yaptığı konuşmada, onlardan geçici olarak ayrılmaktan ötürü üzgün olduğunu ve yanlış yorumlardan dolayı haksız yere suçlandığını, Fransa Cumhurbaşkanı'nın kendisinden özür dileyeceğini umduğunu söylemiştir. Osmanlı öğrencilerinin bu ülkede bulunmasının, Padişahın Fransa'ya olan sevgisinin bir delili olduğuna işaret ederek yaşanan olaydan duyduğu üzüntüyü ifade etmiştir. Konuşmasının devamında, öğrencilere, bu ülkeye Fransız dâhilerinin çalışmaları neticesinde ortaya koydukları bilimden istifade etmek ve Fransız öğrencileriyle samimi ilişkilerde bulunmak için gönderildiklerini hatırlatmıştır. 5 Kasım 1901'de Londra'dan Brüksel'e geçen Mehmed Feridun Bey, 6 Kasım 1901'de Brüksel'den gönderdiği mektubunda, Fransa'nın Katolik mezhebiyle ilgili bazı faaliyetleriyle, İstanbul'daki ruhban heyetleri için bazı imtiyazlar peşinde olduğu hakkındaki bilgileri Padişaha arz ettiğini belirtmektedir. Bu konuda, bir gazete nezdinde girişimlerde bulunduğunu ve sonra 1900 kışında Roma'ya giderek Kilise ileri gelenlerinden ismini vermediği bir Kardinale görüştüğünü ancak bu esnada Fransız Başbakanı tarafından Kardinale gönderilen bir kişi tarafından ihbar edildiğini bildirmektedir. 13 Eylül'de İngiltere'den çektiği telgrafta, Paris'te Maarif Nezareti memuru sıfatıyla bir sefarete tayin olmayı beklediğini, şimdilik yine sefaret görevlisi sayılmak üzere nezaretten muvakkaten ayrıldığının anlaşılması için Osmanlı sefirlerine derhal bir resmi yazı gönderilmesini talep etmektedir. Yine, ayın yedisinde telgrafla bildirdiği taleplerini tebliğ etmeyen Başkâtibi üstü kapalı olarak şikâyet etmektedir. Mehmed Feridun Bey'in müdürlükten ayrılışının üzerinden çok geçmeden tahsisatlar tekrar lağvedilmiştir. Mart 1902'den itibaren başta Fransa olmak üzere tüm Avrupa'daki 39 öğrencinin bursları kesilmiş ve onlardan yurda geri dönmeleri istenmiştir¹⁰⁹.

9.2. Mehmed Feridun Bey'in Hastalığı

Mehmed Feridun Bey, öğrenci müfettişliğine tayin edildikten kısa süre sonra Paris Elçisi Münir Bey, 16 Kasım 1899'da II. Abdülhamid'e şifreli bir telgraf gönderdi. Bu telgrafta kullandığı açık bazı suçlamalarla Mehmed Feridun Bey'in hastalığına dikkat çekiyordu. Münir Bey, Fransa'da bulunan Osmanlı talebelerinden ve Jön Türklerden bir kısmının Mehmed Feridun Bey'i, "*budalalığından ve akılsızlığından istifade ederek öteden beri ellerinde topaç gibi*" istedikleri gibi kullandıklarını ifade eder. Paris Sefiri Münir Bey, Mehmed Feridun Bey'in söz

¹⁰⁸ Age., s. 70-71 ; BOA, HR.SYS, 196/31, 3 Ekim 1901.

¹⁰⁹ Age., s. 70-71.

dinlemeyip özellikle son zamanlarda psikolojik sorunlarının arttığına dikkat çekmiştir. Ancak Avrupa'da ve gerek İstanbul'da birçok kimselerin malumu olduğu üzere kendisinin “*şuuru ve düşünme kabiliyeti yerinde olmadığını bildiği için hasta haline merhameten karşılık vermeyip teskin etmeye çalıştığını*” bildirmiştir¹¹⁰.

Öğrenci ve Jön Türkler, bunamış olan Mehmed Feridun Bey'in yüksek maaş aldığını öğrenince ona eskisinden daha fazla musallat olacaklardır. Mehmed Feridun Bey'in aklı yerinde olmadığı ve Jön Türklerin etkisinde olduğu için Padişaha sunacağı yazıların gönderilmeden önce gözden geçirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Münir Bey, Şifreli telgrafının bundan sonraki kısmında yine Feridun Bey'in aklî melekeleri ile ilgili bahse geçer ve “*herhalde Feridun Bey hâzık bir hekime muayene ettirilecek olursa aklının tam olmadığı tibben ve fennen tahakkuk eder*” yorumunda bulunur. Vaktiyle Atina Sefareti'nde iken hiçbir sebep yokken hayatını tehlikede görüp hizmeti terk ederek firar ettiğini söyler. Daha sonra tedavi altına girdiğini, birkaç sene sonra da Belgrad Sefiri iken yine birtakım hayallere kapılarak geceleyin kaçmıştır. Daha sonra üç defa Belgrad önlerine kadar gidip kâtipleri marifetiyle getirildiği halde bir türlü şehre sokulamamıştır. İki sene önce de evham sebebiyle Atina elçiliğini kabul etmediğinin Babıali kayıtları ve o zamanki memurların şahitlikleri ile sabit olduğunu belirtir. Mehmed Feridun Bey'in son iki üç sene zarfında da Fransa'da iki defa akıl hastalıkları hastanesinde tedavi edildiğinin malum olduğunu, bu arızasının padişaha özel surette arz edilmesini rica ederek telgrafına son verir. Mehmed Feridun Bey, Fransa'dan sınır dışı edilmesinin ardından, Osmanlı Devleti'nin kendisine sahip çıkmasına kırıldı ve hastalığını bahane ederek İstanbul'a dönmedi¹¹¹.

10. Mehmed Feridun Bey'in Vefatı

Mehmed Feridun Bey, yurtdışında okuyan öğrencilere karşı ayrı bir muhabbet ve güven hissi taşıyordu. Hatta bir Macar Kredi Bankasında olan 50,0000 frank parasını Macaristan Akademisine bırakarak bu paranın getirisiyle dört Müslüman Osmanlı öğrencisinin okutulmasını vasiyet etmiştir. Bu vasiyetini “Pester Lloyd Gazetesi”nde *Muallim ve Amiri Tarafından Bir Türk Diplomatın Hibesi* başlığıyla yayımlatmıştır. Söz konusu vasiyet gereği, bu dört gencin birincisi ulum ve fününu, ikincisi ziraatı, üçüncüsü musikiyi, dördüncü de ressamlık ve heykeltıraşlık sanatını mükemmel şekilde öğrenecekti. Ayrıca bu meblağın faizinden bir miktarı, aynı ırktan olan Macar ve Türklere ait eski tarih, dil ve milli yapılarının derinlemesine incelenmesine tahsis olunacaktı¹¹².

Uzun yıllar hastalıklarla mücadele eden Mehmed Feridun Bey, 4 Ekim 1903'te tedavi gördüğü Almanya'nın Badenweiler şehrinde vefat etmiştir. Başta Almanya Hükümeti olmak üzere haczedilen para ve eşyalarının geri alınması için kardeşi İstişare Odası Muavini Aziz Harun Bey, Almanya'ya gönderilmiştir¹¹³. Mehmed Feridun Bey'in cenazesi Badendan şimendiferiyle Trieste'ye nakledilmiş ardından Gürcü Kumpanyası'nın Aleksandros Vapuru'yla İstanbul'a nakledilmiştir. Cenaze namazı Ayasofya Camisi'nde kılınmasının ardından¹¹⁴ Zeytinburnu Yenikapı Mevlevihanesi Mezarlığına babasının yanına defnedilmiştir¹¹⁵.

Sonuç

1847'de İstanbul'da doğan Mehmed Feridun Bey, Tanzimat Dönemi'ndeki reformlarla sağlanan eğitim imkânlarından istifade etmiştir. İyi bir tahsil için yurt dışına gönderilmiş olması, mesleki istikbal açısından kendisine büyük bir fırsat oluşturmuştur. Bürokrat bir aileden gelmesi onun mesleki hayatının şekillenmesinde önemli rol oynamıştır. Devlet içinde saygın bir devlet

¹¹⁰Hızlı, *age.*, s.257.

¹¹¹Hızlı, *age.*, s. 255-260.

¹¹²Gençoğlu, *a.g.e.*, s. 72 ; BOA, HR.TO., 358/38, 9 Nisan 1903.

¹¹³BOA, BEO, 2185/163863, 13 B 1321 (5 Ekim 1903).

¹¹⁴*Servet-i Fünun*, C. 26, sy. 653, 29 Ekim 1903, s. 43.

¹¹⁵Berk, *age.*, s. 489.

adamı olan babası Mehmed Kamil Bey ve eniştesi olan Keçecizâde Fuad Paşa'nın referanslarıyla yurt içi ve yurt dışında her zaman değer görmüştür. Babasının ve eniştesinin yanında Avrupa ziyaretlerinde bulunmuş olması ona güvenin göstergesi olmuştur. Öğrenmiş olduğu yabancı dillerin de etkisiyle kariyer basamaklarını Hariciye Nezareti bünyesinde memur tayin edilerek çıkmaya başlamıştır. Kariyerine Sergi-i Osmanî'de görev alarak başlamış, Hariciye bünyesinde görev almıştır. Paris Sefaretinde ataşelik ve kâtipliklerde bulunan Mehmed Feridun Bey, Viyana ve yine Paris Sefareti bünyesinde istihdam edilmiştir. Yurt dışında özel ve resmi görevler olarak oldukça tecrübe kazanmıştır. Uzun süre Peşte Başşehbenderliği görevinde bulunmuş ve kariyeri için dönüm noktası olan Atina Sefirliğine atanmıştır. Atina Sefirliği esnasında uğramış olduğu suikast ve geçirdiği hastalık onun hayatında derin izler bırakmıştır. Ardından Bükreş ve Belgrad Elçilikleri esnasında geçirmiş olduğu hastalıklar nedeniyle tedavi için birçok defa başka ülkelere gitmek için izin alması görevinin ihmaline sebep olmuştur. Bu da beraberinde hakkında şikâyetlere sebebiyet vermiştir. Bu nedenden görevden azillere neden olmuştur. Madrid görevinin ardından atandığı Paris Talebe Nazırlığı esnasında Mehmed Feridun Bey'in geçirmiş olduğu hastalıklar bünyesinde kendisini iyice göstermiştir. Hastalıklar nedeniyle zihninde unutkanlıklar başlamış ve bu zaaflarından başta öğrenciler olmak üzere Jön Türkler de faydalanma yoluna gitmişlerdir. Bir de casusluk suçlamasıyla Fransa topraklarından ihracı iyice sıkıntılı günler yaşamasına neden olmuştur. Nihayetinde tedavi için olduğu Almanya'da 56 yaşında vefat etmiştir.

Kaynakça

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA)

Babiali Evrak Odası Evrakı (BEO)

No:39/2897; 2185/163863; 519/38858

Dahiliye Nezâreti Sicill-i Ahvâl Komisyonu Defterleri (DH. SAİD.d.)

No: 1/668; 10/961

İrade Eyalet-i Mümtaze Yunanistan (İ. MTZ (01))

No:17/756; 18/271; 18/684

İrade Dahiliye (İ. DH)

No: 771/62822; 1167/91254; 1200/93910; 1256/98632

İrade Hariciye (İ. HR)

No: 237/14050; 279/17188; 266/15963; 269/16160; 269/16179; 256/15314; 277/16961;
300/18999; 311/19867; 345/22; 353/66

İrade Meclis-i Mahsus (İ. MMS)

No: 121/5214

Hariciye Nezâreti Mektubi Kalemî (HR. MKT)

No: 666/32; 716/3; 737/47

Hariciye Nezâreti Paris Sefareti (HR. SFR(04))

No: 727/136

Hâriciye Nezâreti Sicill-i Ahval İdare-i Umumiyesi Müdüriyeti (HR. SAİD)

No: 5/28; 10/961; 19/18

Hâriciye Nezâreti Siyasî Kısmı Evrakı (HR. SYS)

No: 183/51; 196/31, 215/4; 215/11; 1727/52; 1729/115; 1729/101; 1730/4

Hariciye Nezâreti Tahrirat (HR. TH)

No: 42/52; 70/75; 82/67; 82/72; 163/47; 295/69; 99/9; 99/86; 115/69

Hariciye Nezâreti Tercüme Odası Evrakı (HR. TO)

No: 11/68; 11/71; 11/88; 12/27; 12/65;12/76; 24/26; 26/86; 26/90; 27/43; 41/120; 43/29;43/32;
79/9; 167/58; 358/38; 537/50

Hariciye Nezâreti Umur-ı Hukuk-ı Muhtelite Müdüriyeti (HR. UHM)

No: 287/69; 288/10

Yıldız Sadaret Hususi Maruzat Evrakı (Y.A.HUS)

No: 188/86; 193/17/ 236/65; 253/76; 263/62; 263/88; 315/13; 316/107

Yıldız Esas Evrakı (Y.EE)

No: 42/128; 44/105

Yıldız Mütenevvi Maruzat Evrakı (Y.MTV)

No: 75/119; 216/108

Yıldız Perakende Evrâkı Elçilik Şehbenderlik ve Ataşemiliterlik (Y..PRK.EŞA)

No: 1/32; 1/71; 6/8; 6/43; 6/92; 6/93; 7/16; 8/9; 8/73; 11/10; 13/17.

Yıldız Perakende Evrâkı Hariciye Nezâreti Marûzâtı (Y..PRK.HR)

No: 12/74

Yıldız Perakende Evrâkı Başkıtabet Dairesi Marûzâtı (Y..PRK.BŞK)

No: 47/31

Yıldız Perakende Evrâkı Evrâkı Yaveran ve Maiyyet-i Seniyye Erkan-ı Harbiye Dairesi (Y..PRK.MYD.)

No: 12/49

Yıldız Sadaret Resmi Marûzât Evrâkı (Y..A...RES)

No: 32/27

Yıldız Perakende Evrâkı Posta Telgraf Nezaretî Maruzatı (Y.PRK.PT)

No: 6/51, 20/14.

Gazete ve Dergiler

Basiret

Servet-i Fünun

Kitap ve Makaleler

AKKAYA, Rukiye KİA, “Kâni Paşa-Zâde Rif’at Bey’in “Hukuk-ı Umûmiyye” (İstanbul, 1290) Kitabı”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C. 25, S. 1, Haziran 2019, ss. 1-14.

AKGÜN, Seçil- Murat Uluğtekin, *Hilal-i Ahmer’den Kızılay’a*; TDV Yay., Ankara 2000.

BALLI, Muhammet, *Tanzimatçı Bir Devlet Adamı: Mehmed Kabuli Paşa*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun 2017.

BALCI, Sezai, Babıali Tercüme Odası, Libra Yay., İstanbul 2003.

BAYRAKTAR, Ayşenur, *Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Toplum ve Siyaset*, ed. Ali Okumuş-Ali Murat Kurşun, Taş Mektep Yay., İstanbul 2016, ss. 197-200.

BERK, Süleyman, *Zeytinburnu’nun Mezar Taşları*, C.I, Acar Basın yay., İstanbul 2006.

FİNDLEY, V. Carter, *Osmanlı İmparatorluğu’nda Bürokratik Reform Babiâli, 1789-1922*, çev. Ercan Ertürk, İstanbul 2014, s. 216.

GENÇOĞLU, Mustafa, *Osmanlı Devleti’nce Batı’ya Eğitim Amacıyla Gönderilenler (1830-1908) Bir Grup Biyografisi Araştırması*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2008.

İNAL, İbnülemin Mahmut Kemal, *Son Sadrazamlar*, C. III, Dergah Yay., İstanbul 1982.

HIZLI, Kasım, *Paris Büyükelçisi Salih Münir Paşa’nın (Çorlulu) Hayatı ve Faaliyetleri (1857-1939)*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2020.

**HISTORY
STUDIES**
INTERNATIONAL JOURNAL OF HISTORY

1747

13 / 6

- KAYIRAN, Mehmet -Mustafa Yahya Metintaş, “Türk-Yunan İlişkileri (1878-1952)”, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Yakın Tarih Dergisi*, C.I, S. III, ss. 40-44.
- ORTAYLI, İlber, *İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı*, Hil Yayınları, İstanbul 1987.
- PAKALIN, Mehmed Zeki, *Sicill-i Osmani Zeyli: Son Devir Osmanlı Meşhurları Ansiklopedisi*, C. VI., TTK yay., Ankara 2008.
- ŞAFAK, Nurdan, *Bir Tanzimat Diplomatı Kostaki Musurus Paşa (1807-1891)*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2006.
- SERBESTOĞLU, İbrahim- Abidin Temizer, *Ambassadors and Consuls of The Ottoman Empire to Serbia*, Livre de Lyon, France 2021.
- , “Mehmed Feridun beg: Aambasador Osmanskog carstva u beogradu (maj 1890 -maj 1893)”, *Belgrade Historical Review XI*, Department of History Faculty of Philosophy University of Belgrad, Belgrad 2020, s. 159-168.
- SÜREYYA, Mehmed, *Sicill-i Osmani*, C. III, (Haz. Nuri Akbayar), Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul 1996.

Summary

In this article, it is aimed to reveal the life story of Mehmed Feridun Bey, who had served in various levels of the state bureaucracy for nearly 40 years, considering his knowledge, effort, loyalty, benevolence and professional experience in the field of diplomacy. Mehmet Feridun Bey was among the most prominent bureaucrats of Tanzimat and Abdülhamid's periods. Since there is no study done about her family, education and professional career so far, this article intends to shed light on the period by explaining the events surrounding her while revealing the life of a Tanzimat bureaucrat. This article has been prepared to a large extent by making use of the documents in the Presidency Ottoman Archives.

Mehmed Feridun Bey was born in Istanbul and had a good education. With the support of his family, he received language training from private teachers. When Mehmed Feridun Bey's family and kinship ties are examined, it is seen that he comes from a family of bureaucrat origin. His father was Mehmed Kamil Bey, who worked as an official in the foreign ministry for years. Taking advantage of the opportunities of the state, he got a master's degree in law in France. Mehmed Feridun Bey, who also took language education during his stay in France, returned to Istanbul at the age of 17 and commenced her career in the Ottoman bureaucracy. Mehmed Feridun Bey began his job as an intern at the Sergi-i Osmani, which was opened in Istanbul in 1863.

Knowing French, English, Hungarian and German languages, Mehmed Feridun Bey maintained his career in the Foreign Ministry and had been in translation activities here for about a year. In 1865, he worked as a clerk at the Paris Embassy, which was his first overseas assignment. Mehmed Feridun Bey, who stayed in Paris for three years, transferred to the Vienna Embassy in 1868. While in Vienna, he took part in the delegation of Keçecizade Fuad Pasha, who was a close relative, and went to Livadia to meet the Russian Tsar. Returning to Paris in 1870, Mehmed Feridun Bey took various positions within the Paris Embassy until 1875, although he returned to Istanbul for a while after his duty as a clerk. He, later, joined the European trip with his father, Mehmed Kamil Bey.

Mehmed Feridun Bey, who continued his translation activities within the body of the Tahrirat-ı Foreign Affairs Chamber in 1875, worked voluntarily in the Hilal-i Ahmer Society during this time. Mehmed Feridun Bey, who improved himself in the field of diplomacy, was the clerk of the Ottoman Delegation that took place in the Berlin Conference. After this duty, he was appointed to Pest as Chief Consulate (Başşehbender/Başkonsolos) in 1878. He successfully carried out this duty for eight continuously years. After that, in 1886, he was appointed as the ambassador to Athens, which was his first minister plenipotentiary mission. This task, which was considered the beginning of a difficult period for Mehmed Feridun Bey, became a turning point in his life. Here, he both fell sickness and was exposed to an assassination attempt. He could not get over the fear of this assassination for many years. Meanwhile, his frequent visits to Europe for treatment caused him to delay his duty. There was a crisis in Ottoman-Greek relations during the years when he was an ambassador. The Athenian minister plenipotentiary, which had been tough, came to an end with his dismissal. The Bucharest, too, minister plenipotentiary which he was appointed in 1888, likewise, was terminated in a short time while he was struggling with diseases.

Mehmed Feridun Bey, who was appointed as the minister plenipotentiary in Belgrade in 1890, was complained about by the Belgrade Embassy officials because he frequently went to Europe for treatment by taking leave. Mehmed Feridun Bey, who was also unwanted by the Serbian Government, was appointed as the minister plenipotentiary to Madrid in 1894. Mehmed Feridun Bey, who stayed in Madrid for three years, was appointed as Paris Talebe Nazırı in 1899. During this duty, he was exposed to a number of accusations against him. He experienced psychological problems due to the events he experienced. Mehmed Feridun Bey, who was accused of both the Young Turkist accusation and espionage, lived a very troubled life in Paris. He was expelled from France by the French Government for alleged espionage. He lived a troubled life in many countries in Europe, including England, Belgium and Germany. He died in Germany at the age of 56.

